

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

શ્યામલ કુમાર રોય

વિરુદ્ધ

સુશીલ કુમાર અગ્રવાલ

ઓક્ટોબર ૩૧, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિન્હા અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દલ વીર ભંડારી]

સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૮૯૯:

કલમ ૩૬ અને ૩૮-પુરાવાઓમાં સ્વીકારવામાં આવેલ દસ્તાવેજ-તેની સ્વીકાર્યતા-પકડની સ્વીકાર્યતા અંગે પછીથી ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો:મંજૂરી નથી-દસ્તાવેજને પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત કરવા માટે સંમતિ આપનાર પક્ષ પ્રશ્નને ફરીથી ખોલવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવે છે-પશ્ચિમ બંગાળ સુધારા અધિનિયમમાં કોઈ વિરોધાભાસી કાયદો નથી-સ્ટેમ્પ (પશ્ચિમ બંગાળ સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૦-કલમ ૩૩ (૪) અને (૫)-પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૮૨.

પક્ષોએ દાવાની મિલકતના વિકાસ માટે સમજૂતી કરી હતી.તેમની વચ્ચે ઝઘડો થયો હતો.પ્રતિવાદીએ ઘોષણા અને કાયમી મનાઈ હુકમ માટે દાવો દાખલ કર્યો.ટ્રાયલ કુઈએ મનાઈ હુકમનો વચગાળાનો આદેશ પસાર કર્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે પુનરાવર્તનમાં મનાઈ હુકમનો આદેશ રદ કર્યો હતો.ત્યારબાદ પ્રતિવાદીએ ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.સુનાવણી દરમિયાન પ્રતિવાદીએ વિકાસ કરાર દાખલ કર્યો હતો.અપીલકર્તાની તરફથી કોઈ વાંધા વિના તે જ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું હતું.બે વર્ષ પછી, અપીલકર્તાએ ભારતીય ટપાલ ટિકિટ અધિનિયમ, ૧૮૯૯ની કલમ ૩૮ની શરતોમાં જમ કરવા માટે કલેક્ટરને ઉપરોક્ત કરાર મોકલવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી.ટ્રાયલ કોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી, જેને હાઈકોર્ટે દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.

આ અદાલતમાં અપીલમાં, અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે નીચેની અદાલતોએ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૬ પર આધાર રાખવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી, જેમાં પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને તાત્કાલિક કેસમાં કોઈ અરજી હોવાનું કહી શકાય નહીં, જે ૩૧/૦૧/૧૯૯૪ પર અમલમાં આવ્યો હતો.

અપીલને નકારી કાઢીને કોર્ટે કહ્યું:૧.૧.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય દ્વારા સુધારેલા ભારતીય ટપાલ ટિકિટ અધિનિયમ, ૧૮૯૯ની કલમ ૩૩ની શરતોમાં, અદાલતો સહિત સંબંધિત સત્તામંડળો પર ફરજ મૂકવામાં આવી

છે કે તેઓ એક દસ્તાવેજ જમ કરે જ્યાં તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલ સાધન અપૂરતું હોય.જ્યારે સ્ટેમ્પ ડ્યુટીમાં ખામી કલેક્ટરના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવે અથવા તે અન્યથા તેમના ધ્યાનમાં આવે, ત્યારે તે તેના પર મૂકવામાં આવેલી પર્યાપ્તતા વિશે પોતાને સંતોષ આપવાના હેતુથી સાધનની માંગણી કરી શકે છે અને તેની કલમ ૩૮ ની શરતો અનુસાર સાધન સાથે વ્યવહાર કરવા માટે આગળ વધી શકે છે.[૫૩-બી]

૧.૨.જોકે, કલમ ૩૬ 'એકલા ઊભા રહો' કલમની જોગવાઈ કરે છે.તે સ્પષ્ટપણે કાયદાની અદાલતને પૂરતા પ્રમાણમાં અથવા અન્યથા કોઈ સાધન પર ચૂકવવામાં આવેલી સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની બાબતને ફરીથી ખોલવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જો તે પુરાવા તરીકે સ્વીકારવામાં આવી હોય.[૫૩-C]

જાવેર ચંદ અને અન્યો વિરુદ્ધ પુખરાજ સુરાના, AIR (૧૯૬૧) SC ૧૬૫૫, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. કોઈ દસ્તાવેજને તેની સ્વીકાર્યતા અંગેના પ્રશ્નના નિર્ધારણ પર અથવા તેના માટે ઔપચારિક પુરાવા વિતરણ પર પુરાવામાં સ્વીકારવામાં આવ્યો છે કે કેમ તે થોડું અથવા કોઈ પરિણામ નથી.જો એલ. આઈ. એસ. નો કોઈ પક્ષ ઈચ્છે છે કે અન્ય પક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા સાધન પર અપૂરતી મહોર મારવામાં આવી છે, તો તેને પુરાવામાં દાખલ ન કરવું જોઈએ, તેણે ત્યાં યોગ્ય તબક્કે વાંધો ઉઠાવવો જોઈએ.તે માત્ર તેના જોખમે આવું ન કરી શકે.દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા

અંગે વાંધો, આમ, ખાસ કરીને તે લેવાની જરૂર છે કે તેના પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો ન હતો.આવા વાંધા પર જ પ્રશ્ન નક્કી કરવો જરૂરી છે જેએલ!.ઢિસંગી રીતે.જો અપીલકર્તા દ્વારા ઉપરોક્ત દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા અંગે અહીં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હોત, તો તેને પછીના તબક્કે વળવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને દલીલ કરી શકાતી નથી કે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પુરાવામાં અસ્વીકાર્ય છે.અપીલકર્તાએ દસ્તાવેજને પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત કરવા માટે સંમતિ આપી હોવાથી પ્રશ્ન ફરીથી ખોલવાનો તેનો અધિકાર ગુમાવી દીધો છે.[૫૪-બી-ડી, જી, એચ]

કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓ વિરુદ્ધ બજરંગ લાલ અને અન્યો દ્વારા રામ રતન (મૃત), AIR (૧૯૭૮) SC ૧૩૯૩ અને વેમી રેડે કોટા રેડી વિરુદ્ધ વેમી રેડી પ્રભાકર રેડી, [૨૦૦૪] ૩ ICC ૮૩૨, લાગુ પડતા નથી.

૩. ભારતીય ટપાલ ટિકિટ કાયદાનો ઉદ્દેશ મહેસૂલ એકત્ર કરવાનો છે અને પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારાઓ તે માટે વધુ કડક પગલાં પૂરા પાડે છે.પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૩૩ની પેટા-કલમ (જ) ને કારણે, જ્યારે અપૂરતી સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ધરાવતું સાધન તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવે ત્યારે અદાલત પર તેના મગજને લાગુ કરવાની ફરજ પાડવામાં આવી છે, પરંતુ માત્ર તેના દ્વારા જ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩.૬ ને લાગુ કરી

શકાતી નથી.કલમ ૩૬, તેના પોતાના બળ પર લાગુ થાય છે.અપીલકર્તાએ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ રીતે લાગુ પડતી ન હતી કારણ કે તેના દ્વારા દસ્તાવેજને જમ કરવા માટે કયા પગલાં લેવા જરૂરી છે તેની પ્રક્રિયા નક્કી કરવામાં આવી છે.વધુમાં એવું જણાય છે કે કાયદાની કલમ ૩૩ની પેટા-કલમ (જ) લાગુ કરવા અંગેનો પ્રશ્ન પણ ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.(૫૫-સી-ઈ) વિશ્વજીત ચક્રવર્તી વિરુદ્ધ મીરા સેન રે (૨૦૦૨) ૨ સીએલજે ૪૪૯; મુજબુર રહેમાન મોંડા વિરુદ્ધ મોહમ્મદ અબ્દુલ્લા મોલ્લા અને અન્યો, (૨૦૦૫) ૧ સી. એલ. જે. (કે. એલ.) ૨૪૯, લાગુ પડતા નથી.

ત્રિદીપ દાસ રોય વિરુદ્ધ ચિટ્ટા રંજન જાના (૧૯૯૨) ૨ સી. એલ. જે. ૨૫૯, નો ઉલ્લેખ.

દિવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:૨૦૦૬ની દિવાની અપીલ નંબર ૪૬૦૯.

કલકત્તા હાઈકોર્ટના સી. ઓ. નંબર ૧૪૫૬/૨૦૦૫ અને આર. વી. ડબલ્યુ. નંબર ૧૧૩૦/૨૦૦૬ માં અનુક્રમે ૨૮.૨.૨૦૦૬ અને ૫.૫.૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને અંતિમ આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે રંજન મુખર્જી.

પ્રતિવાદી માટે રાણા મુખર્જી, સિદ્ધાર્થ ગૌતમ અને ગુડવિલ ઈન્ડીવર.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ એસ. બી. સિંઘા દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

ભારતીય સ્ટેમ્પ (પશ્ચિમ બંગાળ સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૦ દ્વારા પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યમાં સુધારેલા ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમ, ૧૮૯૯ ('અધિનિયમ') ની કલમ ૩૬નું અર્થઘટન (ત્યારબાદ 'પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), આ અપીલમાં વિચારણા માટે આવે છે, જે ૫ મે, ૨૦૦૬ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે, જેમાં અને તે હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા અહીં દાખલ કરવામાં આવેલી સમીક્ષા અરજી અને વિદ્વાન બીજા દિવાની જજ (વરિષ્ઠ વિભાગ), બારાસાત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ૧૩/૪/૨૦૦૫ ના આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

આ બાબતની નજીવી હકીકત વિવાદમાં નથી.અહીંના પક્ષોએ દાવાની મિલકત વિકસાવવા માટે સમજૂતી કરી હતી.કથિત શબ્દપ્રયોગના સંદર્ભમાં તેમની વચ્ચે વિવાદો અને મતભેદો ઉભા થયા છે.અપીલકર્તા દ્વારા સમજૂતી, પ્રતિવાદી દ્વારા મુન્સીફ, ત્રીજી અદાલત, સિયાલદહની અદાલતમાં ૧૦/૦ ૧/૧૯૯૭ પર ઘોષણા અને કાયમી મનાઈ હુકમ માટે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.દાવામાં એક વચગાળાનો આદેશ ૦-ફિન્જક્શન પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેને અપીલ કોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ રીવિઝનલ કોર્ટ દ્વારા તેને રદ કરવામાં આવ્યું છે.ત્યારબાદ પ્રતિવાદીએ ૦૮/૦૧/૧૯૯૯ પર કરારના ચોક્કસ પ્રદર્શન માટે દાવો દાખલ કર્યો, અન્ય બાબતોની સાથે, જેને શીર્ષક

દાવો No.૪/૧૯૯૯ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં નીચેની રાહત માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી:

"(i) ૧૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૯૫ના કરાર કરારની ચોક્કસ કામગીરી માટે પસાર થનાર હુકમનામું, જેમાં પ્રતિવાદીને દાવાના પરિસરના બીજા અને ત્રીજા માળના સંબંધમાં બાકીનું બાંધકામ કરવા માટે દાવાની મિલકતમાં મુક્ત પ્રવેશ મેળવવાનો વાદીને વિશેષ અધિકાર આપીને કરારના પોતાના ભાગનું પાલન કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે અને દાવાના પરિસરના બીજા અને ત્રીજા માળે પૂર્ણ કરવાના ફ્લેટના સંબંધમાં વાદીની તરફેણમાં અથવા બાકીની વિચારણા પ્રાપ્ત થયા પછી તેના નામાંકિતની તરફેણમાં નોંધાયેલ ખત અથવા વાહનના કાર્યોને અમલમાં મૂકવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે અને પ્રતિવાદીને તેની સાથે તમામ પ્રકારના સહકાર આપવા આદેશ આપવામાં આવે છે. દાવાના પરિસરના બીજા અને ત્રીજા માળના સંબંધમાં વાદીની ફાળવણીના નિર્માણ માટે વાદીની જરૂર પડશે.

(૨) પ્રતિવાદી અને તેના અધિકૃત બિન અને એજન્ટોને દાવાના પરિસરના બીજા અને ત્રીજા માળને લગતી પોતાની ફાળવણીના સંબંધમાં વાદીના બાંધકામના કાર્યમાં દખલ કરવા અને/અથવા દાવાના અંતિમ નિકાલ સુધી કોઈ પણ ત્રીજા પક્ષની તરફેણમાં બીજા માળના સુપર બિલ્ટ માળખાઓ અને ગ્રાઉન્ડ

ફોરમાં બે ગેરેજ અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો કબજો લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો કાયમી આદેશ.

અહીં પ્રતિવાદીએ ઉપરોક્ત વિકાસ કરાર તારીખ ૧૬/૦૧/૧૯૯૫ દાખલ કર્યો.અહીં ૧૭/૦૨/૨૦૦૩ પર અપીલકર્તાની તરફથી કોઈપણ વાંધા વિના તેનું પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું.પક્ષોએ પોતપોતાના પુરાવા પણ રજૂ કર્યા હતા.૧૬/૦૨/૨૦૦૫ દાવામાં દલીલ માટે તારીખ નક્કી કરવામાં આવી હતી કે જેના પર અપીલકર્તાએ બે અરજીઓ દાખલ કરી હતી ~:(૧) ૧૭/૦૨/૨૦૦૩ તારીખના આદેશને યાદ કરવા માટે; અને (૨) ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૮ની શરતો અનુસાર ઉપરોક્ત દસ્તાવેજોને જમ કરવા માટે કલેક્ટરને મોકલવા માટે.

ઓર્ડરની તારીખ પ્રમાણે:૮ ૧૩/૦૪/૨૦૦૫, વિજ્ઞાન ટ્રાયલ જજે બંને અરજીઓ નકારી કાઢી હતી.હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સુધારાત્મક અરજીને ૨૮/૦૨/૨૦૦૬ ના વિવાદિત ચુકાદાને કારણે ફગાવી દેવામાં આવી છે.અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સમીક્ષા અરજીને પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા ૦૫/૦૫/૨૦૦૬ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિજ્ઞાન વકીલ શ્રી રંજન મુખર્જીએ રજૂઆત કરી હતી કે નીચેની વિઢ્ઢતાપૂર્ણ અદાલતોએ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૬ પર આધાર રાખવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે, જેમાં પશ્ચિમ

બંગાળ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારાને ધ્યાનમાં રાખીને તાત્કાલિક કેસમાં કોઈ અરજી હોવાનું કહી શકાય નહીં, જે ૩૧/૦૧/૧૯૯૪ પર અમલમાં આવ્યો હતો. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જાવેર ચંદ અને અન્યો વિરુદ્ધ પુખરાજ સુરાણા એ. આઈ. આર. (૧૯૬૧) એસ. સી. ૧૬૫૫) માં આ અદાલતના ચુકાદામાં, જેના પર નીચેની અદાલતોએ આધાર રાખ્યો હતો, તેને રાજ્ય અધિનિયમના હેતુ અને ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં લેવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો, એટલે કે, આ કાયદો અદાલત પર એવા દસ્તાવેજને જમ કરવાની ફરજ લાદે છે કે જેના પર મહેસૂલના હિતને પેટા-સેવા આપવા માટે અપૂરતી છાપ મૂકવામાં આવી હતી અને આમ, તેના પર વિશ્વાસ કરી શકાયો ન હોત.

પશ્ચિમ બંગાળ કાયદાનો ઉદ્દેશ અને હેતુ રાજ્ય માટે મહેસૂલ એકત્ર કરવાનો હોવાથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નીચેની વિદ્વતાપૂર્ણ અદાલતોએ અભિપ્રાય આપવો જોઈએ કે ભારતીય સ્ટેમ્પ કાયદાની કલમ ૩૬ લાગુ પડતી નથી. અમારી નોટિસ પશ્ચિમ બંગાળ સુધારા અધિનિયમની અનુસૂચિ I. A. તરફ દોરવામાં આવી હતી, જેમાં સાધનો પર સ્ટેમ્પ ડ્યુટી નક્કી કરવામાં આવી છે અને પશ્ચિમ બંગાળ નાણાં અધિનિયમ, ૨૦૦૬ દ્વારા તેમાં વધુ સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે પણ સમીક્ષા અરજીનું મનોરંજન ન કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી, જોકે તેમાં ઘણા મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નો ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા.

બીજી તરફ પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાણા મુખર્જીએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદી દ્વારા અહીં દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૩૩ની પેટા-કલમ (૫) સાથે જોડાયેલી જોગવાઈ હેઠળ પ્રતિબંધિત છે. વધુમાં એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૬ યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે કારણ કે અપીલકર્તાએ સ્વીકાર્યું હતું કે દસ્તાવેજ કોઈપણ પ્રકારના આક્ષેપ વિના પુરાવા તરીકે લેવામાં આવ્યો છે.

પક્ષોની હરીફ દલીલો શરૂ કરતા પહેલા, આપણે ભારતીય ટપાલ ટિકિટ (પશ્ચિમ બંગાળ સુધારા) અધિનિયમ, ૧૯૯૦ દ્વારા પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યમાં સુધારેલા ભારતીય ટપાલ ટિકિટ અધિનિયમની જોગવાઈઓની નોંધ લઈ શકીએ છીએ:ભારતીય સ્ટેમ્પ કાયદો નિર્વિવાદપણે રાજ્યની આવકને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવ્યો હતો.તે કલમ ૨ (૧૪) હેઠળ સાધનનો અર્થ વ્યાખ્યાયિત કરે છે:

"૨.(૧૪) "ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટમાં દરેક દસ્તાવેજનો સમાવેશ થાય છે જેના દ્વારા કોઈપણ અધિકાર અથવા જવાબદારી છે, અથવા જેનો હેતુ છે, બનાવવામાં આવે છે, સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે છે, મર્યાદિત કરવામાં આવે છે, વિસ્તૃત કરવામાં આવે છે, નાબૂદ કરવામાં આવે છે અથવા રેકૉર્ડ કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત જોગવાઈનો પશ્ચિમ બંગાળ સુધારો નીચે મુજબ છે:

"૩૩. (ક) કાયદા દ્વારા અથવા પક્ષકારોની સંમતિથી પુરાવા મેળવવાનો અધિકાર ધરાવતી દરેક વ્યક્તિ અને પોલીસ અધિકારી સિવાય જાહેર હોદ્દાનો હવાલો ધરાવતી દરેક વ્યક્તિ, જેમની સમક્ષ તેમના મતે, ફરજ સાથે ચાર્જ કરવા યોગ્ય કોઈ સાધન રજૂ કરવામાં આવે છે અથવા તેમના કાર્યોમાં કામગીરીમાં આવે છે, જો તેમને એવું લાગે કે આવા સાધન પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો નથી, તો તેને જપ્ત કરવામાં આવશે.

(બી) સેકમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં. ૩૧, પરંતુ આ પેટા-કલમની કલમ (એ) ની જોગવાઈઓ પર પૂર્વગ્રહ વિના, કલેક્ટર કે જેમની સમક્ષ કલમ ૩૧ હેઠળ જે ફરજ સાથે સાધન ચાર્જ કરવા યોગ્ય છે તે દૂર કરવા માટે કોઈ સાધન લાવવામાં આવે છે, જો તેને એવું લાગે કે આવા સાધન પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો નથી, તો તેને જપ્ત કરશે:

પરંતુ આ ખંડમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ કલેક્ટરને કોઈપણ સાધનને જપ્ત કરવા માટે અધિકૃત કરતું હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં, જેનો અમલ કરવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ કલમ ૩૧ હેઠળ તેની પાસે લાવવામાં આવ્યું છે, જેની સાથે સાધન ચાર્જ કરવા યોગ્ય છે તે ફરજ અથવા કલમ ૩૨ હેઠળ સમર્થન આપવા માટે તે અધિકૃત છે તે કોઈપણ સાધન નક્કી કરવા માટે.

કાયદાની કલમ ૩૬ અને ૩૮, જે આ કેસના હેતુ માટે સુસંગત છે, તે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"કલમ ૩૬:જ્યાં પૂછપરછ ન થવી હોય તેવા સાધનનો પ્રવેશ-જ્યાં કોઈ સાધનને પુરાવામાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં આવા પ્રવેશ, સેકમાં પૂરા પાડવામાં આવેલ સિવાય નહીં. ૬૧, એ જ દાવાના અથવા કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે આ આધાર પર પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે કે સાધન પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો નથી.

કલમ ૩૮:જમ કરાયેલા દસ્તાવેજો સાથે કેવી રીતે વ્યવહાર કરવામાં આવે છે-

{૧} કલમ ૩૩ હેઠળ કોઈ સાધન જમ કરનાર વ્યક્તિને કાયદા દ્વારા અથવા પક્ષકારોની સંમતિથી પુરાવા પ્રાપ્ત કરવાનો અને કલમ ૩૫ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ દંડ અથવા કલમ ૩૭ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલ ફરજની ચુકવણી પર પુરાવા તરીકે આવા સાધનને સ્વીકારવાનો અધિકાર હોય, તો તે કલેક્ટરને તેના સંદર્ભમાં વસૂલવામાં આવેલી ફરજ અને દંડની રકમ દર્શાવતા લેખિત પ્રમાણપત્ર સાથે આવા સાધનની પ્રમાણિત નકલ મોકલશે અને તે રકમ કલેક્ટરને અથવા તે આ વતી નિમણૂક કરે તેવી વ્યક્તિને મોકલશે.

{૨} અન્ય દરેક કિસ્સામાં, સાધન જમ કરનાર વ્યક્તિએ તેને મૂળ રૂપે કલેક્ટરને મોકલવું પડશે.

છજ્ઞા પ્રકરણમાં આવતી કાયદાની કલમ ૬૧ સંદર્ભ અને પુનરાવર્તન સાથે સંબંધિત છે.

તે વિવાદમાં નથી કે ૧૬/૦૧/૧૯૯૫ તારીખનો વિકાસ કરાર રૂ. ૧ કરોડનાં બિન-ન્યાયિક સ્ટેમ્પ પેપર પર લખવામાં આવ્યો હતો. ૧૦/- તેની નોંધણી પણ કરવામાં આવી નહોતી. જો કે, અમે આ બાબતમાં ઉપરોક્ત સાધનની નોંધણી ન થવાની અસરથી ચિંતિત નથી. તેમાં કોઈ શંકા કે વિવાદ નથી કે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય દ્વારા સુધારેલા ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૩ની શરતોમાં, અદાલતો સહિત સંબંધિત સત્તામંડળો પર ફરજ મૂકવામાં આવી છે કે તેઓ એક દસ્તાવેજ જમ કરે જ્યાં તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલ સાધન અપૂરતી રીતે સ્ટેમ્પ કરેલું હોય. જ્યારે સ્ટેમ્પ ડ્યુટીમાં ખામી કલેક્ટરના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવે અથવા તે અન્યથા તેમના ધ્યાનમાં આવે, ત્યારે તે તેના પર મૂકવામાં આવેલી પર્યાપ્તતા વિશે પોતાને સંતોષ આપવાના હેતુથી સાધનની માંગણી કરી શકે છે અને તેની કલમ ૩૮ ની શરતો અનુસાર સાધન સાથે વ્યવહાર કરવા માટે આગળ વધી શકે છે.

જોકે, કલમ ૩૬ 'એકલા ઊભા રહો' કલમની જોગવાઈ કરે છે. તે સ્પષ્ટપણે કાયદાની અદાલતને પૂરતા પ્રમાણમાં અથવા અન્યથા કોઈ સાધન પર ચૂકવવામાં આવેલી સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની બાબતને ફરીથી ખોલવા પર પ્રતિબંધ મૂકે

છે, જો તે પુરાવા તરીકે સ્વીકારવામાં આવી હોય.આ માટે માત્ર એક જ અપવાદ કરવામાં આવ્યો છે, એટલે કે., સંદર્ભ અને પુનરાવર્તન માટે જોગવાઈ કરતી કલમ ૬૧ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ.એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમ દ્વારા સુધારેલા અધિનિયમની કલમ ૩૩ લાગુ થશે, પેટા-કલમ (૫) સાથે જોડવામાં આવેલી પરંતુકમાં એક અપવાદ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે જો દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવાની તારીખથી ચાર વર્ષના સમયગાળા પછી કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે નહીં.

અગાઉની સૂચના મુજબ આ સમજૂતીનો અમલ વર્ષ ૧૯૯૫માં કરવામાં આવ્યો હતો.દિવાની પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ની કલમ ૧૫૧ હેઠળ કથિત અરજીઓ અપીલકર્તા દ્વારા ફક્ત ૧૬/૦૨/૨૦૦૫ પર દાખલ કરવામાં આવી હતી.અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ વિકાસ કરારને ૧૭/૦૨/૨૦૦૩ પર પુરાવા તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.

વિદ્વત ટ્રાયલ જજ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે પણ જાવેર ચંદ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયને અલગ પાડવાનો પ્રયાસ, અન્ય બાબતોની સાથે, એ આધાર પર કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમાં આ અદાલત મારવાડ સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૪૭ના બે મુદતી હુંડીઓના સંદર્ભમાં 'રોવિઝન' ના અર્થઘટન સાથે સંબંધિત હતી, જેને ફરજ અને દંડની ચુકવણી પર પુરાવામાં દાખલ કરવામાં આવી છે, પરંતુ ૧૯૪ ૭

અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં પુરાવામાં તેને અસ્વીકાર્ય બનાવવાની માંગ કરવામાં આવી છે. આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે એકવાર ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પુરાવામાં દાખલ થઈ જાય, તો નવો કાયદો એટલે કે ૧૯૪૭નો કાયદો લાગુ થશે નહીં, જેમાં જણાવ્યું હતું કે:

"એકવાર દસ્તાવેજ કેસમાં એક પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત થઈ જાય અને તે દસ્તાવેજ કેસમાં એક પ્રદર્શન હતું અને પક્ષકારો દ્વારા તેમના સાક્ષીઓની તપાસ અને ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે તે આધાર પર સુનાવણી આગળ વધી જાય, ત્યારે સ્ટેમ્પ એક્ટની કલમ ૩૬ અમલમાં આવે છે. એકવાર ઉપરોક્ત પુરાવા તરીકે દસ્તાવેજ દાખલ થઈ ગયા પછી, તે આદેશની પાછળ જવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ અથવા અપીલ અથવા પુનરાવર્તન અદાલત માટે ખુલ્લું નથી. આવો આદેશ તે ન્યાયિક આદેશોમાંથી એક નથી કે જેની સમીક્ષા અથવા તે જ અદાલત અથવા ઉચ્ચ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત દ્વારા તેમાં સુધારો કરવામાં આવે.

તેથી, ઉપરોક્ત નિર્ણય એ દરખાસ્ત માટે એક સત્તા છે કે જો દસ્તાવેજ પુરાવામાં અયોગ્ય રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યો હોય તો પણ કલમ ૩૬ કાર્યરત રહેશે. કોઈ દસ્તાવેજને તેની સ્વીકાર્યતા અંગેના પ્રશ્નના નિર્ધારણ પર અથવા તેના માટે ઔપચારિક પુરાવા વિતરણ પર પુરાવામાં સ્વીકારવામાં આવ્યો છે કે કેમ તે અંગે

તેનું બહુ ઓછું અથવા કોઈ પરિણામ નથી.જો કોઈ પક્ષનો ઈશાદો હોય કે અન્ય પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ સાધન પર અપૂરતી છાપ હોય તો તેને પુરાવામાં દાખલ ન કરવું જોઈએ, તો તેણે યોગ્ય તબક્કે તેના પર વાંધો ઉઠાવવો જોઈએ.તે માત્ર તેના જોખમે આપું ન કરી શકે.

દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા અંગે વાંધો, આમ, ખાસ કરીને તે લેવાની જરૂર છે કે તેના પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યો ન હતો.આવા વાંધા પર જ પ્રશ્ન ન્યાયિક રીતે નક્કી કરવો જરૂરી છે.

કાનૂની પ્રતિનિધિઓ વિરુદ્ધ બજરંગ લાલ અને અન્યો, AIR (૧૯૭૮) SC ૧૩૯૩ દ્વારા રામ રતન (મૃત) પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું છે, જે અમારા મતે વર્તમાન કેસની હકીકતને લાગુ પડતું નથી.

જ્યારે આ અંગે કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો ન હતો.ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ પર ચૂકવવામાં આવેલી સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની પર્યાપ્તતા અને જો દસ્તાવેજને સમર્થન સાથે પુરાવા તરીકે લેવામાં આવે, કે "વાંધો ઉઠાવ્યો, વાંધાને આધિન મંજૂરી આપવામાં આવી", તો રામ રતન (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો કે વાંધો ન્યાયિક રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો અને દસ્તાવેજ માત્ર કામચલાઉ રીતે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો હતો અને આવી સ્થિતિમાં કલમ ૩૬ને આકર્ષિત કરવામાં આવશે નહીં.તેથી, રામ રતન (સુપ્રા) એ દરખાસ્ત માટે પણ એક સત્તા

છે કે દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા સામે વાંધો ઉઠાવનારા પક્ષે વાંધો ઉઠાવવો જ જોઈએ જેથી ટ્રાયલ જજ યોગ્ય તબક્કે તેના ન્યાયિક મનની અરજી પર મુદ્દો નક્કી કરી શકે.

જો અપીલકર્તા દ્વારા ઉપરોક્ત દસ્તાવેજની સ્વીકાર્યતા અંગે અહીં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હોત, તો તેને પછીના તબક્કે વળવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી અને દલીલ કરી શકાતી નથી કે ઉપરોક્ત દસ્તાવેજ પુરાવામાં અસ્વીકાર્ય છે.

અપીલકર્તાએ દસ્તાવેજને પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત કરવા માટે સંમતિ આપી હોવાથી પ્રશ્ન ફરીથી ખોલવાનો તેનો અધિકાર ગુમાવી દીધો છે.

જે જરૂરી હતું તે એ હતું કે દસ્તાવેજ પક્ષકારોની હાજરીમાં ચિહ્નિત થવો જોઈએ અને તેમને દસ્તાવેજના ચિહ્નિત કરવા સામે વાંધો ઉઠાવવાની તક મળી હતી. આ બાબતના ન્યાયિક નિર્ધારણનો પ્રશ્ન ઊભો થશે જો વાંધો લેવામાં આવે કે પુરાવામાં કયા દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવે છે અને તેને કેસમાં પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે તે પહેલાં. વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ સમક્ષ, વર્ની રેડ્ડી કોલા રેડ્ડી વિરુદ્ધ વર્મી રેડ્ડી પ્રભાકર રેડ્ડી, [૨૦૦૪] ૩ ICC ૮૩૨ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના નિર્ણય પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો હતો. તે કિસ્સામાં વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યા પછી દસ્તાવેજને પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત

કરવામાં આવ્યું હતું તે બતાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નહોતું.તેથી આ કેસ વર્તમાન કેસની હકીકતોને પણ લાગુ પડતો નથી.

એ વાત સાચી હોઈ શકે કે ભારતીય ટપાલ ટિકિટ કાયદાનો ઉદ્દેશ મહેસૂલ એકત્ર કરવાનો છે અને પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારાઓ તે માટે વધુ કડક પગલાં પૂરા પાડે છે.તે પણ સાચું હોઈ શકે છે કે પશ્ચિમ બંગાળ અધિનિયમની કલમ ૩૩ની પેટા-કલમ (જ) ને કારણે, જ્યારે અપૂરતી સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ધરાવતું સાધન તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવે ત્યારે અદાલત પર તેના મગજને લાગુ કરવાની ફરજ પાડવામાં આવી છે, પરંતુ, માત્ર તેથી જ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૬ લાગુ કરી શકાતી નથી.અહીં અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ કલમ ૩૬ તેના પોતાના બળ પર લાગુ થાય છે.

અપીલકર્તાએ ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ રીતે લાગુ પડતી ન હતી કારણ કે તેના દ્વારા દસ્તાવેજને જમ કરવા માટે ક્યા પગલાં લેવા જરૂરી છે તેની પ્રક્રિયા નક્કી કરવામાં આવી છે.વધુમાં એવું જણાય છે કે કાયદાની કલમ ૩૩ની પેટા-કલમ (જ) લાગુ કરવા અંગેનો પ્રશ્ન પણ ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.

અમારું ધ્યાન કલકત્તા હાઈકોર્ટના કેટલાક નિર્ણયો તરફ પણ દોરવામાં આવ્યું છે, જેની સાથે હવે આપણે વ્યવહાર કરી શકીએ છીએ.

ત્રિદીપ દાસ રોય વિરુદ્ધ ચિદ્ધા રંજન જાના, (૧૯૯૨) ૨ સી. એલ. જે. ૨૫૯ માં, વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે હતો: 'શું વેચાણ માટેનો કરાર ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૪) ના અર્થમાં એક સાધન છે?' અનુસૂચિ ૧ A ની આઈટમ નંબર ૫ સાથે જોડાયેલા સમજૂતીને ધ્યાનમાં રાખીને, અન્ય બાબતોની સાથે એવું માનવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત કાયદાના પ્રસ્તાવ સાથે કોઈ ઝઘડો નથી. વિશ્વજીત ચક્રવર્તી વિરુદ્ધ મીરા સેન રે, (૨૦૦૨) ૨ સી. એલ. જે. ૪૪૯ માં, કલકત્તા હાઈકોર્ટ એક એવા કેસ પર સુનાવણી કરી રહી હતી જેમાં વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે ટેન્ડર કરેલા દસ્તાવેજ પર અપૂરતી સ્ટેમ્પ કરવામાં આવી હતી, એમ કહીને:

"ભારતીય સ્ટેમ્પ અધિનિયમ, ૧૮૯૯ની કલમ ૩૩, ૩૫, ૩૮, ૩૯, ૪૦ અને ૬૧ની જોગવાઈઓનું મારું વાંચન એ છે કે જ્યારે કોઈ દસ્તાવેજ કોઈ પક્ષ દ્વારા પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવે છે અને બીજા પક્ષ દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવે છે કે દસ્તાવેજ પર અપૂરતી સ્ટેમ્પ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે તબક્કે, કોર્ટ દસ્તાવેજને જમ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર ધારે છે કારણ કે ઉપરોક્ત અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ અનુસાર અદાલતના મનને લાગુ કરવું ફરજિયાત હતું. કલમ ૩૩ નો ઉદ્દેશ મહેસૂલનું રક્ષણ કરવાનો છે અને જેમ કે કોર્ટ અથવા ઉપરોક્ત કલમમાં ઉદ્દેખિત આવી વ્યક્તિએ, જો જરૂરી હોય તો, ઉપરોક્ત કલમ

હેઠળ કલ્પના કરવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો જ જોઈએ, પછી ભલે કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા વાંધો ઉઠાવવામાં આવે.

ફરીથી, અમે આ અપીલમાં આવા પ્રશ્નથી ચિંતિત નથી. મુજબુર રહેમાન મંડલ વિરુદ્ધ મોહમ્મદ. અબ્દુલ્લા મોલ્લા અને અન્યો, (૨૦૦૫) ૧ સી. એલ. જે. (કેલ.) ૨૪૮, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:—

" દસ્તાવેજને પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવે તે જલદી અને કેસમાં તેને 'પ્રદર્શન' તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે તે પહેલાં અદાલતે આ બાબતને ન્યાયિક રીતે નક્કી કરવી પડશે. એકવાર દસ્તાવેજને કેસમાં "પ્રદર્શન" તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે અને પક્ષકારો દ્વારા તેમના સાક્ષીઓની તપાસ અને ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનમાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે, ત્યારે કલમ ૩૬ અમલમાં આવે છે. 'એકવાર દસ્તાવેજ પુરાવામાં દાખલ થઈ ગયા પછી, તે આદેશની પાછળ જવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ અથવા અપીલ કોર્ટ અથવા પુનરાવર્તન માટે ખુલ્લું નથી. હાથ પરના કિસ્સામાં, પ્રશ્નમાં રહેલા દસ્તાવેજને વાંધા સાથે પ્રદર્શન તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યું હતું જે દર્શાવે છે કે સાધન પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યું નથી તે આધાર પર સ્વીકાર્યતા અંગેનો વાંધો ન્યાયિક રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો નથી પરંતુ તેને માત્ર કામચલાઉ રીતે "પ્રદર્શન" તરીકે ચિહ્નિત કરીને મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો. ~આવા સંજોગોમાં, મારા મતે કલમ ૩૬ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈ આકર્ષાય નહીં.

આ નિર્ણય આ કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં પણ લાગુ પડતો નથી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમારો અભિપ્રાય છે કે ઉચ્ચ અદાલતે પુનરીક્ષણ અરજી તેમજ અહીં અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરીક્ષણ અરજીને રદ કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી.તેથી, અપીલ ખર્ચ સાથે રદ કરવામાં આવે છે.વકીલની ફી રૂ. ૫,૦૦૦/- નક્કી કરવામાં આવી હતી.

ડી. જી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*